

ВПЛИВ КУЛЬТУРИ ТА РЕЛІГІЇ НА ВВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Кожен народ має свої культурні традиції, свій національний характер. Феномен культури безпосередньо впливає на результати бізнесу, досягнення його проміжної та кінцевої мети. Успішність ведення бізнесу залежить не лише від правильно обраної бізнес-моделі, організаційної структури компанії, джерел фінансування, але й від особливостей та ефективності функціонування неформальних інституцій зовнішнього середовища. Система норм і правил, що склалися сьогодні у сфері бізнесу, формувалася протягом тривалого історичного періоду, разом розвитком цивілізації, на основі традицій і звичаїв, що виникали і закріплювалися.

Сутність та особливості бізнес-культури багатьох країн досліджували різні вчені. Зокрема, Муха Р.А. бізнес -культуру визначає як систему норм і цінностей, ставлення людей до праці та культуру сучасного підприємця [4]. Національна бізнес-культура включає в себе норми і правила ведення бізнесу, ділову етику, діловий етикет. Національна культура впливає на глибинний рівень організаційної культури, рівень загальнолюдських цінностей, вірувань, базових уявлень, що в кінцевому рахунку і визначає специфіку культури конкретної організації, формує цінності і артефакти. На поведінку людей в різних національних культурах впливають ряд параметрів, які дозволяють виявити культурні відмінності і подібності. Найбільш важливими з цих параметрів є релігія, мова, ставлення до формальностей, соціальний й особистий простір, ставлення до природи, ставлення до використання часу, відносини між людьми.

Проблеми релігійності та бізнесу сьогодні знаходяться в особливому життєвому середовищі. Співвідношення економіки і релігії, а так само і окремих релігій в окремих аспектах досліджувалося у роботах Д. Вовка, В. Катасонова, Р. Маркса, Н. Мітрохіна, М. Олбрайт, Д. Раскова, Е. де Сото, О. Тимчик, А. Хіршмана та ін. Релігія є невід'ємною частиною суспільного життя кожного жителя планети, оскільки об'єднує суспільство. Релігійна етика займає особливе місце в системі сучасних етичних навчань, претендуючи на провідну роль в питаннях проблеми людини і її цінностей. Релігія завжди та при всіх обставинах давала традиційне духовне обґрунтування економічних процесів, формувала духовні стимули господарської діяльності та моральні критерії економічної поведінки в суспільстві. Нинішні тривожні часи різноманітних економічних та

політичних катастроф спричинили одну з найбільш небезпечних криз — кризу довіри, моралі, сумління та віри, які, в свою чергу, можуть призвести до духовно-моральної загибелі не лише окрему людину, але й цілі держави. [2]

Сучасний світ є мультикультурним і мультинаціональним і, незважаючи на процеси глобалізації, специфічні особливості, самоідентифікація культур та національностей країн світу впливає на процес та формат ведення бізнесу. Релігія здатна позитивно впливати на поведінку і переконання людей щодо побутових питань, так і основних життєвих принципів, а також на політичні переконання і навіть на ринкові категорії, такі як попит і пропозиція. Вона чинить серйозний вплив на свідомість, характер ділових зв'язків, етичні установки працівників, їх зовнішній вигляд, поведінка споживачів, графік роботи. Релігія як один з найважливіших елементів культури значно впливає на стратегію ведення бізнесу в конкретній країні, створюючи відповідний моральний фон, формуючи трудову етику та відповідні моральні норми.

На сьогоднішній день існує велика кількість різних релігій, в основі яких лежать певні норми і правила поведінки людини. Найбільш поширеними з них є: християнство, іслам і буддизм.

Християнство є найбільшою світовою релігією, що має три основних напрямки: католицизм, православ'я і протестантизм. Християнство в силу своєї неоднорідності демонструє складне ставлення до підприємництва. Якщо протестантизм, насамперед кальвінізм і лютеранство, сприяє розвитку підприємництва (як це показав ще М. Вебер), то православ'я завжди ставилося з великою підозрою до "чистому духу користюлюбства" [1]. У порівнянні з протестантизмом, де достаток розглядається як благо і симптом обирності людиною Богом, православна релігійна свідомість давала багатству негативну оцінку. Католицизм дає настанови на особисту відповідальність і дисципліну, працелюбство і творчу активність, а їх важливою складовою є професіоналізм і добросовісність у виконанні повсякденних обов'язків.[3]

Християнство прагне до єднання і гармонії матеріального і духовного в кожній людині, при цьому воно не заперечує ні одну зі сфер життя людини, намагаючись облагородити їх і на відміну від багатьох інших релігій і філософських вчень, визнає матеріальний світ благом. Християнство свого часу виробило етичні принципи, що стали основою сучасних ціннісних орієнтирів як соціально-культурного, так і господарського життя, до яких відносяться, перш за все, гуманізм, милосердя, демократизм, соціальна справедливість, моральність і відповідальність, спрямовані на гармонізацію економічних відносин. Християнська доктрина приділяє велику увагу соціальній відповідальності, і можна відзначити позитивний вплив релігійного виховання на формування соціальної відповідальності бізнесу.

Вплив релігійних цінностей на бізнес вельми активно проявляється в країнах поширення ісламу. У мусульманських країнах іслам є не просто релігійною ідеологією, вона визначає поведінку людей у всіх сферах їх життя, включаючи економічну. Характерними рисами ісламського фінансового ринку, які визначаються релігійними догмами, виступають заборони на угоди з підвищеним ризиком, такі як опціони і ф'ючерси, а також заборона на гральний бізнес, лотереї, спекуляції з цінними паперами, які є несумісні з мораллю ісламу. Заборонена торгівля алкоголем, тютюновою продукцією, свининою, предметами язичницького поклоніння та традиційне комерційне страхування.

Аналізуючи вплив релігійної ісламської етики на бізнес, мусульманські теоретики виявили взаємозв'язок між приписами ісламу, його духовно-моральними цінностями, концепцією особистості та її економічною поведінкою. Під впливом ісламської етики змінюється ставлення до праці і трудової активності. Перебуваючи в єдиному етичному просторі з іншими релігіями, ісламські принципи визначають індивідуальний вибір людини, заснований не тільки на максимізації особистої вигоди, а й вигоди для загального соціального добробуту, а система державного регулювання підтримує приватну власність і ринкову конкуренцію, одночасно контролюючи справедливий розподіл створеного багатства. Мусульманин-підприємець оцінює результати своїх дій не за отриманою вигодою, а за принесеною користю.

Саме в світі ісламу в ході його модернізації багато робиться для соціалізації економічної діяльності. Тут поєднуються зусилля релігійних і державних діячів, вчених і ділових людей.

Дуже сильний вплив на ведення бізнесу в азіатських країнах зробило конфуціанство, що виявляється в нерівності відносин "батько – син", "старший – молодший", "керівник – підлеглий", в необхідності завжди зберігати своє обличчя, в колективізм і високої цінності людських відносин в бізнесі [1]. Існує чимало й інших обмежень, що накладаються на підприємництво з огляду на релігійні норми, проте практично всі релігії, пропагують принципи добрих відносин з оточуючими, привчають до благодійності і позитивному мисленню, а також здорового способу життя і вчать ґрунтуватися не тільки на матеріальні цінності. Культура і релігія формує і прищеплює моральні цінності особистості, а саме: честь, гідність, повага до праці і обов'язків, порядність, відповідальність перед суспільством, чесність і дотримання законів, вірність слову, забезпечення високої якості своєї продукції та послуг, дотримання норм безпеки продукції і праці, справедливе ставлення до працівників, захист навколишнього середовища, участь у добродійності та соціально-економічному розвитку країни, регіону, де розташована фірма, відмова від підкупу і хабарів. Важливий внесок у формування сприятливого бізнес-середовища і визначення етичних норм мають також зробити

держава, соціально-політичні інститути, засоби масової інформації, освітні заклади.

Численні фірми у багатьох країнах мають такий принцип: «Прибуток – понад усе, але честь – вища від прибутку». Таким чином, бізнесмени окрім прагнення до прибутку повинні ставити перед собою і релігійно-етичні принципи і цілі своєї діяльності, результатом цього стане зниження рівня конфліктів всередині компанії, малий коефіцієнт плинності кадрів, зниження безробіття, стабільна сплата податків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барков С. О. Організаційна поведінка в західній і східній культурах] / С. О. Барков [та інш.]; під ред. С. О. Баркова // Організаційна поведінка: підручник і практикум для академічного бакалаврату. – 2016
2. Мартишин Д. С. Роль і місце християнських цінностей в системі суспільно-політичного розвитку сучасної держави / Д. С. Мартишин. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2016. - № 10. – Режим доступу URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_10_20
3. Шаповал В.М. Вплив релігії на формування ділової етики / В.М Шаповал // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. Випуск 22.- К., 2010.- С.87-99.
4. Муха Р.А. Бізнес-культура, сутність та основні характеристики. Ефективна економіка. 2018, №8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2018/33.pdf